

KAPITTEL 4

Fisjon under IFRS¹ – mulige regnskapsmessige løsninger²

Tonny Stenheim

Professor, Universitetet i Sørøst-Norge

Sammendrag: I dette kapitlet diskuteres mulige regnskapsmessige løsninger for fisjon etter IFRS (International Financial Reporting Standards). I motsetning til god regnskapsskikk finnes det ikke en enkelt standard eller tolkningsuttalelse under IFRS som er spesifikt innrettet mot å regulere regnskapsføring av fisjon. Derimot vil reguleringen være spredt mellom standarder og tolkningsuttalelser. I dette kapitlet diskuteres først regnskapsføring av fisjon i overtakende foretak og deretter i overdragende foretak. I de tilfeller hvor det som overtas ved fisjonen, er å anse som virksomhet, vil IFRS 3 og overtakelsesmetoden gjelde, dvs. regnskapsføring til virkelig verdi. Forutsetningen er at fisjonen ikke skjer under samme kontroll, dvs. fisjoner som verken skjer mellom selskaper innad i et konsern eller mellom selskaper under kontroll av en enkelt eier/eiergruppering. Hvis det som overtas, ikke er å anse som virksomhet, må fisjonen anses som overtakelse av eiendeler og forpliktelser (ikke virksomhet) med vederlag i aksjer. I overdragende foretak vil IFRIC 17 kunne få anvendelse. Det innebærer at utfisjoneringen skjer til virkelig verdi. Forutsetningen er at eierne likebehandles, og at fisjonen ikke skjer under samme kontroll. Hvis det ikke skjer en likebehandling, argumenteres det for at en analog anvendelse av IFRIC 17-bestemmelsene, dvs. regnskapsføring til virkelig verdi, vil gi relevant og pålitelig informasjon og dermed være en foretrukket løsning. Hvis fisjonen derimot

-
- 1 Kapitlet vil ha tilsvarende relevans for regnskapspliktige som utarbeider årsregnskap etter forskrift om forenklet anvendelse av IFRS, jf. regnskapsloven § 3-9 femte ledd. Forskriften har ingen særregler for regnskapsføring av fisjon ut over at det gis unntak fra vurderingsreglene i IFRS 5 hvis forskriften brukes i selskapsregnskapet, jf. forskriften § 3-1 første ledd nr. 2.
 - 2 Takk til professor Hans Robert Schwencke og Jan Aastveit for kommentarer. Alle vurderinger og konklusjoner i dette kapitlet står for forfatterens egen regning. Artikkelen er delvis basert på forelesningsmaterieell brukt på temaet fisjon og omorganiseringer i konsern ved Handelshøyskolen BI (Kvaal & Stenheim, 2018; Stenheim, 2019).

Sitering av denne artikkelen: Stenheim, T. (2020). Fisjon under IFRS – mulige regnskapsmessige løsninger. I T. Stenheim, K. M. Baksaaas og E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (Kap. 4, s. 121–141). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch4>
Lisens: CC-BY 4.0.

skjer under samme kontroll, må de regnskapsmessige løsningene utledes. Her kan også løsninger etter de norske regnskapsstandardene ha relevans, slik som NRS (F) Fisjon og NRS 9 Fusjon, men da som en av flere kilder i kildehierarkiet.

Nøkkelord: fisjon, IFRS, virksomhetskjøp, samme kontroll

4.1 Innledning

En fisjon innebærer at et selskap blir delt. Dette kan skje på flere måter. For eksempel kan selskapet deles i to eller flere selskaper (fisjon ved oppløsning) slik at det opprinnelige selskapet opphører å eksistere. Alternativt kan det opprinnelige selskapet beholde en del av eiendeler og forpliktelser selv (fisjon med kapitalnedsettelse), mens andre deler overføres til et eller flere andre selskaper. Det selskapet som overtar eiendeler og forpliktelser, kan enten være stiftet ved fisjonen (fisjon ved nystiftelse) eller være et eksisterende selskap (fijonsfusjon) (Aamelfot et al., 2015; Aarbakke et al., 2017).

Regnskapsmessig behandling av fisjoner under GRS er regulert av transaksjonsprinsippet og den rettslige standarden god regnskapsskikk, herunder regnskapsstandardene NRS (F) *Fisjon* og NRS 9 *Fusjon* (det siste gjelder for fijonsfusjon). I de internasjonale regnskapsstandardene, IFRS, finnes det derimot ikke en eksplisitt regulering av fisjoner, noe som har ført til usikkerhet om hvilke regnskapsmessige løsninger som gjelder (se eksempelvis Blegeberg & Haraldseth, 2016). Det betyr imidlertid ikke at fisjon er uregulert under IFRS (Kvaal, 2004). Den litteraturen som finnes om regnskapsmessig behandling av fisjoner under IFRS, gjelder typisk fisjoner under samme kontroll (se for eksempel Strandvold & Juul, 2020; EY, 2020; PwC, 2020b; KPMG, 2019; Deloitte, 2019; Grant Thornton, 2018). Dette er fisjoner som skjer mellom selskaper innad i et konsern eller mellom selskaper under kontroll av en enkelt eier (eller eiergruppering som virker som en eier) (se for eksempel IFRS 3 *Virksomhetssammenslutninger*, appendiks B).

Derimot er det langt vanskeligere å finne litteratur som omhandler regnskapsføring av fisjoner under IFRS når disse *ikke* skjer under samme kontroll. Slike fisjonene er likevel ikke uvanlige, spesielt i Norge som følge av gunstige skatteregler, noe som grunngir behovet for en avklaring

av hvilke regnskapsmessige løsninger som kan gjelde for slike fisjoner. Kapittelet vil ha relevans for alle som er involvert i utarbeidelse av regnskaper etter IFRS, de som kontrollerer slike regnskaper (revisorer og kontrollmyndigheter), og de som bruker slike regnskaper som grunnlag for beslutninger (investorer, kreditorer osv.). Kapittelet kan også ses som et forsiktig innspill inn i utviklingen av en mer eksplisitt regulering av fisjoner under IFRS.

I kapittelet konkluderes det med at IFRS 3 *Virksomhetssammenslutninger* vil være relevant regnskapsstandard i overtakende foretak for alle fisjoner som ikke skjer under samme kontroll, og hvor det som overdras ved fisjonen, er virksomhet etter definisjonen i IFRS 3. Hvis det som overdras ikke kan anses som virksomhet, vil relevante enkeltstandarder kunne få anvendelse, slik som IFRS 2 *Aksjebasert betaling*, IAS 16 *Eiendom, anlegg og utstyr*, IAS 38 *Immaterielle eiendeler*, osv. Hvis fisjonen skjer under samme kontroll, finnes det ingen rettleiding i regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse, og den regnskapspliktige er dermed hensatt til å utlede løsningen ved bruk av kildehierarkiet (jf. IAS 1 og IAS 8).

I overdragende foretak vil IFRIC 17 *Utdeling av ikke-kontante eiendeler til eierne* være relevant, så sant det skjer en likebehandling av eierne og fisjonen ikke skjer under samme kontroll. Jeg har tolket krav om likebehandling slik at fisjoner som skjer ved skjevdeling (eierne deltar ikke i samme forhold før og etter fisjonen), faller utenfor virkeområdet til IFRIC 17. Likevel argumenterer jeg for at IFRIC 17 bør få gyldighet også i slike tilfeller gjennom en analog tolkning og anvendelse av IFRIC 17-bestemmelsene. IFRS 5 *Anleggsmidler holdt for salg og avvirket virksomhet* mener jeg derimot kan ha relevans ved regnskapsføring av alle fisjoner i overdragende foretak.

Fisjoner under samme kontroll vil verken være regulert av IFRS 3 eller IFRIC 17. Her må de regnskapsmessige løsningene utledes av kildehierarkiet (jf. IAS 1 og IAS 8). Som en del av dette kildehierarkiet skal det blant annet gjøres bruk av balanseorienterte definisjoner og innregningskriterier i det konseptuelle rammeverket til IFRS for utledning av regnskapsmessige løsninger. Jeg velger likevel å argumentere for at løsninger som er utledet av transaksjonsprinsippet i regnskapsloven, herunder

NRS (F) *Fisjon* og NRS 9 *Fusjon*, ikke kan diskvalifiseres med henvisning til at norsk regnskapsrett er basert på resultatorienterte regnskapsprinsipper. Transaksjonsprinsippet, som har dannet grunnlag for disse standardene, er verken utpreget resultat- eller balanseorientert. Dessuten finnes det spor av tilsvarende transaksjonsprinsipp en rekke steder i IFRS-regelverket.

I kapitlet gjør jeg bruk av rettsvitenskapelig metode og da den delen som handler om rettsdogmatikk, dvs. drøfting av gjeldende rett (Graver, 2008). Formålet med dette kapitlet er å vurdere hvilke regnskapsmessige løsninger som synes å gjelde for fisjon under IFRS med utgangspunkt i relevante IFRS-standarder og -tolkningsuttalelser. I tillegg skal jeg vurdere i hvilken grad løsninger etter norske regnskapsstandarder for fisjon og fusjon har relevans som rettskilder.

Kapitlet er strukturert på følgende måte: I første del omtales kort fisjonsinstituttet med utgangspunkt i reguleringen av fisjon i selskapsretten i Norge. I annen del gis det en introduksjon til regnskapsmessig behandling av fisjoner under IFRS. Deretter diskuteres ulike regnskapsstandarder og tolkningsuttalelser under IFRS som kan ha relevans ved regnskapsmessig behandling av fisjon. I nest siste del sammenholdes norske løsninger for regnskapsmessig behandling av fisjon med mulige IFRS-løsninger, før kapitlet oppsummeres med noen avsluttende betraktninger om fisjon under IFRS.

4.2 Kort om fisjonsinstituttet

En fisjon innebærer deling av foretak og vil på mange måter være motstykket til en fusjon, som innebærer sammenslåing av foretak. Selv om fisjon kan ses på som motstykket til fusjon, har fisjon og fusjon mange likhetstrekk,³ og det er i stor grad de samme selskapsrettslige reglene som gjelder for fusjon og fisjon, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel

3 Det er mulig å fremstille fusjon som en spesialvariant av fisjon som innebærer full overdragelse (i motsetning til delvis overdragelse) av et overdragende foretak til ett overtakende foretak (Kvaal & Johnsen, 2000).

13 og 14.⁴ Det stilles ikke spesielle krav til det som skal utfisjoneres: Dette kan være enkelteiendeler eller virksomhet.

Etter aksjelovgivningene innebærer fisjon at et foretak (det overdragende foretaket) deles slik at alle eller en del av foretakets eiendeler og forpliktelser skilles ut til ett eller flere foretak (det eller de overtakende foretakene), jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 første ledd. Eierne i det overdragende foretaket skal i utgangspunktet bli kompensert gjennom aksjer i det overtakende foretaket. Inntil 20 prosent av det samlede fissionsvederlaget kan imidlertid være i en annen form enn aksjer (omtalt som tilleggsvederlag). Det overtakende foretaket kan være et foretak som stiftes i forbindelse med fisjonen (omtalt som ren fisjon), eller det kan være et eksisterende foretak (omtalt som fissionsfusjon). I det sistnevnte tilfellet er fisjonen samtidig en fusjon i det overtakende foretaket (Kvaal & Johnsen 2000; Aarbakke et al., 2017).

Fisjon kan også gjennomføres ved at alle eiendeler og alle forpliktelser i det overdragende foretaket overføres til ett eller flere overtakende foretak, samtidig som det overdragende foretaket oppløses ved fisjonen, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 annet ledd. En variant av dette er en fisjon hvor eiendeler og forpliktelser i det overdragende foretaket fordeles direkte til eierne. Forutsetningen er at disse eierne er selskaper som til sammen eier samtlige aksjer i det overdragende foretaket før fisjonen, jf. IFRS 3 aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-11b.

Endelig kan fisjoner gjennomføres som såkalt konsernfisjon. Hvis det overtakende foretaket inngår i et konsern, kan en fisjon gjennomføres ved at eierne i det overdragende foretaket får aksjer i et annet konsernselskap enn i det overtakende foretaket, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 tredje ledd. Det er en forutsetning at ett eller flere av konsernforetakene samlet har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende foretaket. I så fall kan vederlaget i aksjer være aksjer i morforetaket (trekantfisjon) eller aksjer i et annet datterforetak hvor morforetaket alene eller gjennom datterforetak har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen (firkantfisjon).

4 Fisjon av andre foretaksformer enn aksjeselskap og allmennaksjeselskap behandles ikke her.

I dette kapitlet vil det være ren fisjon og fisjonsfusjon som står i fokus, dvs. fisjoner hvor overtakende foretak enten er et foretak som stiftes ved fisjonen, eller et eksisterende foretak. Der hvor det er hensiktsmessig, vil det også gjøres bruk av begrepene jevndeling og skjevdeling. I en fisjon med jevndeling skjer det ingen endring (eller kun marginal endring) i eiersammensetningen før og etter fisjonen, mens i en fisjon med skjevdeling skjer det derimot en endring i eiersammensetningen ved at eierne ikke deltar i samme forhold før og etter fisjonen.

I den norske fisjonsstandard NRS (F) *Fisjon* er skillett mellom ren fisjon og fisjonsfusjon og mellom jevndelings- og skjevdelingsfisjon sentralt for å avgjøre hvilken regnskapsmessig løsning som skal anvendes for fisjonen (jf. særlig NRS (F) *Fisjon*, punkt 22 flg.). Disse skillelinjene bidrar til å kategorisere fisjoner ut fra ulike kjennetegn eller egenskaper som er relevante for vurderingen av om fisjonen skal regnskapsføres som transaksjon (dvs. til virkelig verdi) eller til kontinuitet med utgangspunkt i regnskapslovens transaksjonsprinsipp.

Skillett mellom ren fisjon og fisjonsfusjon og mellom jevndelings- og skjevdelingsfisjon har ikke noen selvstendig rolle ved tolkning av regnskapsmessige løsninger under IFRS. Men for å kunne sammenholde mulige regnskapsmessige løsninger etter IFRS med dem som gjelder etter GRS, er det hensiktsmessig å følge den norske regnskapsstandardens systematikk. Dette gir følgende 2 x 2-matrise for ulike fisjonstyper som diskuteres i dette kapitlet:

Tabell 4.1 Ulike fisjonstyper

Ren fisjon	Fisjonsfusjon
Jevndeling	Jevndeling
Skjevdeling	Skjevdeling

4.3 Fisjon under IFRS

Regnskapsmessig behandling av fisjon er ikke eksplisitt regulert etter IFRS. Det finnes for eksempel ikke en spesifikk regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse under IFRS som regulerer fisjon. Det betyr imidlertid ikke at regnskapsmessig behandling av fisjon er uregulert under IFRS

(Kvaal, 2004). I de situasjoner hvor det ikke finnes eksplisitt regulering i regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse som gjelder den regnskapsmessige problemstillingen, vil kildehierarkiet⁵ under IAS 8 komme til anvendelse. Dette kildehierarkiet består av følgende trinn:

- 1) Hvis det foreligger regnskapsstandarder eller tolkningsuttalelser som regulerer den regnskapsmessige problemstillingen, skal denne regnskapsstandard eller tolkningsuttalelsen anvendes (jf. IAS 8.7-9).
- 2) Hvis det ikke foreligger regnskapsstandarder eller tolkningsuttalelser som regulerer den regnskapsmessige problemstillingen, skal ledelsen ved bruk av skjønn utarbeide og anvende regnskapsprinsipper som gir relevant og pålitelig⁶ regnskapsinformasjon (jf. IAS 8.10).
- 3) Ved bruk av skjønn under punkt 2 over skal det tas hensyn til:
 - i) krav i standarder eller tolkningsuttalelser som omhandler lignende eller tilknyttede spørsmål (jf. IAS 8.11a) og
 - ii) definisjoner, innregningskriterier og måleprinsipper for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader i det konseptuelle rammeverket (jf. IAS 8.11b).
- 4) Ved bruk av skjønn under punkt 2 og 3 over *kan* det også tas hensyn til uttalelser fra andre regnskapsstandardsettere som benytter lignende konseptuelt rammeverk som IFRS til utarbeidelse av regnskapsstandarder, i tillegg til annen regnskapslitteratur og bransjepraksis, så sant dette ikke strider med det som følger av punkt 3 over (jf. IAS 8.12).

Mens IAS 8.7 til 8.11 angir obligatoriske trinn i kildehierarkiet, vil IAS 8.12 være et valgbart trinn. Det betyr at man kan avslutte kildehierarkiet

5 Dette systemet omtales av og til som «veiledningshierarkiet» eller «tolkningshierarkiet» (se for eksempel Kvifte & Johnsen, 2008, s. 48). I dette kapitlet brukes derimot «kildehierarkiet» som begrep.

6 I nytt konseptuelt rammeverk fra IASB (2018) er det grunnleggende kvalitetskravet «pålitelig» erstattet med «faithful representation». «Faithful representation» er oversatt med «tro gjengivelse» eller «troverdighet» på norsk (jf. uoffisiell norsk oversettelse av IFRS for SMEs). Regnskapsstandarder og tolkningsuttalelser som bruker begrepet «pålitelig», er derimot ikke endret (per februar 2020) som følge av endringen i rammeverket.

ved 8.11. I en del situasjoner vil det ikke være regnskapsstandarder eller tolkningsuttalelser som omhandler lignende eller tilknyttede spørsmål, og da er man henvist til å bruke det konseptuelle rammeverket til IASB. Inntil 2018 bestod det konseptuelle rammeverket under IFRS av en del (kapittel 1 og 2) som ble vedtatt i 2010, og en del som var videreført fra det opprinnelige rammeverket fastsatt av International Accounting Standards Committee (IASC; forløperen til IASB) i 1989. Dette rammeverket var spesielt fattig når det gjaldt problematisering av valg av målegrunnlag og måleprinsipper. I nytt konseptuelt rammeverk fra 2018 er det gitt mer veiledning med hensyn til måling. Likefullt kan det være krevende å anvende det konseptuelle rammeverket til å utlede konkrete løsninger på regnskapsmessige problemer slik som fisjon. Årsaken er at også det nye rammeverket bygger på abstrakte begreper og sammenhenger som sjelden leder frem til en klar regnskapsmessig løsning. Av den grunn vil det ofte være hensiktsmessig å se hen til regnskapsmessig regulering hos andre regnskapsstandardsettere (jf. IAS 8.12). I IFRS sitt tilfelle vil US GAAP være en åpenbar kilde, dels fordi IFRS og US GAAP (US Generally Accepted Accounting Principles) er forsøkt harmonisert de siste 15 årene, dels fordi US GAAP anses som en autorativ kilde, og dels fordi IFRS og US GAAP bygger på konseptuelle rammeverk som i stor grad er sammenfallende (Kvifte, 2003; Kvifte & Johnsen, 2008). Under US GAAP finnes det ikke en regnskapsstandard som eksplisitt regulerer fisjoner, men det finnes en regnskapsstandard som regulerer såkalte «spin-offs» og andre tilsvarende omorganiseringer, jf. ASC 845 *Accounting for Non-monetary Transactions*. Denne foreskriver bruk av regnskapsmessig kontinuitet.⁷

Et spørsmål som melder seg, og som vil bli grundigere diskutert senere i kapitlet, er om norsk regnskapsregulering kan være relevant som kilde under IFRS. Norske regnskapsstandarder er utviklet med utgangspunkt i resultatorienterte regnskapsprinsipper som bryter med de balanseorienterte regnskapsprinsippene i det konseptuelle rammeverket til IFRS (Johnsen & Kvaal, 1999; Schwencke et al., 2020). Samtidig er god

7 Regnskapsmessig kontinuitet skal også i visse tilfeller legges til grunn etter IFRS når det etableres et nytt morselskap på toppen av en allerede eksisterende konsernstruktur (jf. IAS 27.13). Ut over dette er det sjelden IFRS-regelverket eksplisitt foreskriver kontinuitetsløsning.

regnskapsskikk i noen grad tilpasset IFRS, blant annet som følge av at Norsk RegnskapsStiftelse i lang tid har hatt som del av sin strategi å tilpasse norske regnskapsstandarder til IFRS (jf. Norsk RegnskapsStiftelses' strategi fra 2008 og 2012).

I tillegg til at de regnskapsmessige løsningene som fastsettes ved hjelp av kildehierarkiet skal gi relevant og pålitelig informasjon, er det også nødvendig at disse ivaretar det overordnede kravet om dekkende fremstilling av foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer i IAS 1.15 (Kvifte & Johnsen, 2008).

For å utlede mulige regnskapsmessige løsninger for fisjon vil det ifølge kildehierarkiet først være relevant å vurdere om det finnes spesifikke regnskapsstandarder eller tolkningsuttalelser som regulerer fisjon. Det er allerede konstatert at så ikke er tilfellet. Det fører oss til neste trinn i kildehierarkiet, som vil være å vurdere om det foreligger regnskapsstandarder eller tolkningsuttalelser som omhandler lignende eller tilknyttede spørsmål (jf. IAS 8.11a). I fortsettelsen vil det bli pekt på spesifikke regnskapsstandarder og tolkningsuttalelser som kan være relevante å anvende.

4.4 Regnskapsføring av fisjon i overtakende foretak⁸

4.4.1 IFRS 3 Virksomhetssammenslutninger

Regnskapsmessig behandling av fisjon i overtakende foretak vil i noen grad være regulert av IFRS 3. En virksomhetssammenslutning er definert som «[e]n transaksjon eller annen hendelse der et overtakende foretak oppnår kontroll over en eller flere virksomheter», jf. IFRS 3, appendiks A. En virksomhet er videre definert som «[e]t integrert sett av aktiviteter og eiendeler som utføres og styres med henblikk på å frembringe en avkastning i form av utbytte, lavere utgifter eller andre økonomiske fordeler direkte til investorer eller andre eiere, medlemmer eller deltakere», jf. appendiks A med ytterligere veiledning i appendiks B5 til B12. Det betyr at fisjoner hvor det som overføres ved fisjonen kan anses som virksomhet,

8 Hvis ikke annet er spesielt nevnt, vil dette være å forstå som *reelt* overtakende foretak (som ikke nødvendigvis sammenfaller med *formelt* overtakende foretak).

normalt vil kunne regnskapsføres i overtakende foretak etter overtakelsesmetoden i IFRS 3. Det betyr at alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser som fisjoneres ut av overtakende foretak, måles til virkelig verdi på tidspunktet for når disse overtas av overtakende foretak (i fortsettelsen omtalt som fisjonstidspunktet), jf. IFRS 3.18 flg.

IFRS 3 vil trolig også gjelde der hvor det ved fisjonen etableres et nytt foretak, jf. tolkning av B6 bokstav c og B18, men det må gjøres en vurdering av om det nye foretaket er overtakende foretak eller ikke etter standarden, dvs. om det kan foreligge en såkalt omvendt overtakelse. Det er derfor ikke nødvendig at overtakende foretak eksisterer på fisjonstidspunktet så lenge dette foretaket blir stiftet senest på dette tidspunktet. Det betyr at IFRS 3 i utgangspunktet må kunne få anvendelse både for rene fisjoner og for fisjonsfusjoner ved regnskapsføring av fisjonen i overtakende foretak, så lenge det som overføres ved fisjonen, oppfyller definisjonen av virksomhet etter IFRS 3. Før 2009 ble virksomhetssammenslutning definert som «sammenslåing av separate foretak eller virksomheter til ett regnskapspliktig foretak», jf. IFRS 3 (2004), appendiks A. Fisjonsfusjoner hvor det som overdras var virksomhet, ville da normalt falle inn under denne definisjonen, mens rene fisjoner hvor overdragende foretak er nystiftet, trolig falt utenfor (Kvaal, 2004). Dette synes ikke lenger å være tilfellet etter at definisjonen av virksomhetssammenslutning ble endret i 2009. Både rene fisjoner og fisjonsfusjoner kan etter den nye definisjonen være å anse som virksomhetssammenslutning.

4.4.2 Utenfor virkeområdet til IFRS 3

Sammenslutning av foretak eller virksomheter under samme kontroll

Virkeområdet til IFRS 3 utelukker virksomhetssammenslutninger mellom foretak eller virksomheter under samme kontroll, jf. IFRS 3.2c. I appendiks B til standarden er det gitt veiledning i å identifisere virksomhetssammenslutninger under samme kontroll. Samme kontroll defineres her som kontroll som innehas av samme øverste part (eller parter) både før og etter virksomhetssammenslutningen, og hvor denne kontrollen ikke er midlertidig. Denne kontrollen kan ligge hos et foretak, en enkeltperson eller en

gruppe enkeltpersoner forutsatt at disse opptrer samlet etter en kontraktsregulert ordning, jf. B2 og B3. Fisjoner som skjer under samme kontroll, vil ikke være regulert av en spesifikk regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse, og dette krever anvendelse av kildehierarkiet. Det er i hovedsak pekt på to regnskapsmessige løsninger: analog anvendelse av IFRS 3, noe som innebærer at alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser måles til virkelig verdi, eller regnskapsføring til kontinuitet (se for eksempel EY, 2020; PwC, 2020a; KPMG, 2019; Deloitte, 2019). Analog anvendelse av løsninger i standarder og tolkningsuttalelser på regnskapsmessige problemstillinger som er utelatt fra virkeområdet, er kontroversielt (Kvaal, 2004; Kvifte & Johnsen, 2008). Jeg argumenterer imidlertid for at det ikke er noe i veien for analog anvendelse av løsninger i en regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse på problemstillinger som faller utenfor virkeområdet, så sant dette vil gi en regnskapsmessig løsning som gir relevant og pålitelig informasjon, og en løsning som er i samsvar med definisjoner, innregningskriterier og måleprinsipper i det konseptuelle rammeverket, jf. også IAS 8.10 og 8.11. IFRS 3 vil derfor etter min mening ikke være utelukket fra analog anvendelse på virksomhetssammenslutninger under samme kontroll, men slik anvendelse må begrunnes i kildehierarkiet. I denne sammenhengen vil det også være relevant å vurdere om andre regnskapsregimer kan gi veiledning, herunder om den norske fisjonsstandard, NRS (F) *Fisjon* (2006), eventuelt NRS 9 *Fusjon* (gjelder fisjonsfusjon), kan være relevant. Det siste spørsmålet diskuteres nærmere senere i kapitlet.

Virksomhetssammenslutninger under samme kontroll er for øvrig et område hvor det eksisterer ulik praksis, og IASB har som målsetting å regulere slike virksomhetssammenslutninger. Det er antydning fra IASBs side at det vil bli publisert et diskusjonsnotat om «Business Combinations under Common Control» i siste halvår 2020.

Overføring av enkelte eiendeler mv.

Virkeområdet til IFRS 3 utelukker også transaksjoner eller hendelser som medfører overdragelse av annet enn det som oppfyller definisjonen av virksomhet. Det betyr at fisjoner hvor det som overdras ved fisjonen ikke anses som virksomhet, i alle tilfeller vil falle utenfor virkeområdet til IFRS 3. I slike tilfeller må dette anses som overtakelse av

enkelteiendeler og -forpliktelser med oppgjør i aksjer i overtakende foretak. I så fall vil de enkelte regnskapsstandardene og tolkningsuttalelsene som er relevante, komme til anvendelse ved innregning og måling av disse i balansen til overtakende foretak. For eksempel vil overtakelse av varer bli regnskapsført etter IAS 2, overtakelse av eiendom, anlegg og utstyr bli regnskapsført etter IAS 16, immaterielle eiendeler etter IAS 38, investeringseiendom etter IAS 40, biologiske eiendeler etter IAS 41, usikre forpliktelser etter IAS 37 og finansielle eiendeler og forpliktelser etter IFRS 9 og IAS 32. Disse standardene unntar ikke transaksjoner som skjer under samme kontroll, noe som gjør at de får anvendelse på fisjoner under samme kontroll når det som overføres ved fisjonen, ikke representerer virksomhet etter IFRS 3. IFRS 2 *Aksjebasert betaling* vil kunne få anvendelse ved måling av vederlagsaksjer i fisjonen så sant fisjonen faller inn under virkeområdet til standarden. Se nærmere omtale senere i kapitlet.

4.4.3 IAS 32 Finansielle instrumenter – presentasjon

Fisjoner kjennetegnes ved at formelt overtakende foretak (som ikke nødvendigvis sammenfaller med reelt overtakende foretak) utsteder vederlagsaksjer. Utstedelse av slike vederlagsaksjer vil være regulert av IAS 32 *Finansielle instrumenter – presentasjon*. Av IAS 32.35 og 37 følger det at slike kapitalutvidelser skal regnskapsføres netto. I IAS 32.35 heter det blant annet at «[t]ransaksjonsutgifter for en egenkapitaltransaksjon skal regnskapsføres som et fradrag i egenkapitalen».

4.4.4 IFRS 2 Aksjebasert betaling

IFRS 2 vil i utgangspunktet gjelde ved regnskapsføring av alle transaksjoner hvor et foretak mottar varer eller tjenester mot et vederlag i foretakets aksjer. Den kan derfor få anvendelse ved regnskapsføring av fisjon i overtakende foretak selv om IFRS 2 ikke synes å være spesielt innrettet mot fisjoner. I standarden defineres «varer» svært vidt: «Varer omfatter

beholdninger, forbruksvarer, eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og ikke-finansielle eiendeler», jf. IFRS 2.5.

Det som derimot er klart, er at IFRS 2 ikke vil få anvendelse hvis fisjonen innebærer overføring av virksomhet etter IFRS 3. Det følger av IFRS 2.5: «Et foretak skal imidlertid ikke anvende denne IFRS på transaksjoner der foretaket anskaffer varer som den del av de nettoeiendelene som overtas ved en virksomhetssammenslutning i IFRS 3.» Det samme gjelder hvis fisjonen skjer under samme kontroll, jf. IFRS 2.5.

4.5 Regnskapsføring av fisjon i overdragende foretak⁹

4.5.1 IFRIC 17 Utdelinger av ikke-kontante eiendeler til eierne

Fisjoner som faller inn under virkeområdet til IFRIC 17, vil bli regnskapsført til virkelig verdi i overdragende foretak. På vedtakstidspunktet føres det som er vedtatt utdelt (utfisjonert del) som en forpliktelse målt til virkelig verdi, jf. IFRIC 17.11. Denne forpliktelsen skal måles på ny for hvert balansetidspunkt, jf. IFRIC 17.13. Når fisjonen skjer (utdelingen skjer), vil en eventuell forskjell mellom balanseført verdi på forpliktelsen og balanseført verdi på eiendelene som deles ut, bli resultatført (normalt som gevinst), jf. IFRIC 17.14. Tolkningssuttalelsen omhandler bare regnskapsføringen hos overdragende foretak, ikke regnskapsføring hos overtakende foretak, jf. IFRIC 17.8.

For at en fisjon skal falle inn under virkeområdet til IFRIC 17, jf. IFRIC 17.3 til 17.8, må den representere en ensidig utdeling, og utdelingen må gjelde eiendeler som ikke er kontanter, eller utdelinger hvor det kan gjøres et valg mellom å motta kontanter eller ikke-kontanter. Alle eierne innenfor samme klasse må likebehandles, og de ikke-kontante eiendelene kan ikke kontrolleres av samme part (parter) før og etter utdelingen.

⁹ Hvis ikke annet er spesielt nevnt, vil dette være å forstå som *reelt* overdragende foretak (som ikke nødvendigvis sammenfaller med *formelt* overdragende foretak).

IFRIC 17 omfatter ikke utdelinger som innebærer forskjellsbehandling mellom eiere i samme klasse. Slik forskjellbehandling kan tyde på at mot-takende eier har gitt fra seg noe til foretaket eller til de andre eierne, dvs. at det har skjedd en byttetransaksjon (Aamelfot et al., 2015, s. 350). Det kan derfor diskuteres om krav om likebehandling kan være til hinder for at IFRIC 17 kan anvendes på fisjoner hvor det skjer skjevdeling.

I fisjoner med skjevdeling skjer det endring i eiersammensetningen ved at eierne ikke deltar i samme forhold før og etter fisjonen, noen velger kanskje også full innløsning av sin aksjesits. Det innebærer samtidig at vederlaget ved fisjonen blir forskjellig mellom eierne, i betydningen at vederlagsaksjene og tilleggsvederlag ved fisjonen ikke tilfaller eierne i samme forhold som de eide aksjer i det overdragende foretaket før fisjonen. En fisjon med skjevdeling har derfor trekk av å være en byttetransaksjon ved at enkelte eiere helt eller delvis innløses. I NRS (F) *Fisjon*, punkt 26 heter det blant annet: «I en skjevdeling har aksjonærene motstridende interesser. (...) Skjevdeling har derfor alltid trekk av transaksjon.» Dette reflekteres også i det sterke minoritetsvernet som reglene i aksjelovene gir i forbindelse med slike fisjoner. Det kreves enstemmighet blant stemmene og aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen, for å vedta en fisjon med skjevdeling, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-6 tredje ledd. Årsaken er at slike fisjoner i utgangspunktet strider mot det generelle aksjerettslige likebehandlingsprinsippet, jf. Aamelfot mfl. (2015, s. 42).

Fisjon med skjevdeling innebærer imidlertid ikke at den enkelte eier får et fisjonsvederlag, i form av aksjer og/eller tilleggsvederlag, som avviker i verdi fra vedkommendes forholdsmessige andel av de underliggende verdiene i overdragende foretak før fisjonen (Aamelfot et al., 2015, s. 40). Det skjer med andre ord ingen overføring av verdier mellom eierne verken ved jevndelings- eller skjevdelingsfisjon. Til tross for dette er det argumenter for at skjevdelingsfisjoner ikke kan anses å innebære likebehandling av eierne, noe som gjør at de tilsynelatende faller utenfor virkeområdet for IFRIC 17. Som omtalt over, er slike skjevdelingsfisjoner i strid med det generelle aksjerettslige likebehandlingsprinsippet, jf. krav om enstemmighet, og det skjer en endring av kontroll og risiko hos eierne når deres deltakelse i det fisjonerte foretaket endres ved fisjonen.

Skjevdelingsfisjoner synes derfor ikke å være omfattet av virkeområdet til IFRIC 17. Likefullt kan det argumenteres for at en analog anvendelse av IFRIC 17-bestemmelsene på skjevdelingsfisjoner vil gi regnskapsbrukerne relevant og pålitelig informasjon. Et spørsmål som da melder seg, er om noe som synes utelatt fra virkeområdet, likevel kan brukes som grunnlag for analog tolkning. Jeg mener at det ikke er noe i veien for analog anvendelse av løsninger i en regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse på problemstillinger som faller utenfor virkeområdet, så sant disse løsningene vil gi relevant og pålitelig informasjon og er i samsvar med definisjoner, innregningskriterier og måleprinsipper i det konseptuelle rammeverket, jf. også IAS 8.10 og 8.11. Av den grunn mener jeg at utfisjonerte eiendeler og forpliktelser i overdragende foretak bør regnskapsføres til virkelig verdi etter IFRS uavhengig av om fisjonen har trekk av jevndelings- eller skjevdelingsfisjon.

4.5.2 IFRS 5 Anleggsmidler holdt for salg og avvirket virksomhet

Når et overdragende foretak har et en utdelingsforpliktelse ved fisjon, vil ikke lenger balanseført verdi på de eiendelene som skal utfisjoneres, (i hovedsak) bli gjenvunnet ved bruk, og IFRS 5 vil komme til anvendelse, jf. IFRS 5.6. Det betyr at eiendeler klassifisert som holdt for utdeling til eiere, skal klassifiseres, presenteres og måles etter IFRS 5 så lenge vilkårene for å falle inn under virkeområdet til standarden er oppfylt. Det er dessuten viktig å poengtere at IFRS 5 kan komme til anvendelse ved fisjon også når IFRIC 17 ikke gjelder.

IFRS 5 skal anvendes fra det tidspunktet foretaket har forpliktet seg til utdeling. Eiendelene må da være tilgjengelige for utdeling i sin nåværende tilstand, og utdelingen må være svært sannsynlig, jf. IFRS 5.7. For at utdelingen skal være svært sannsynlig, må den oppfylle de samme vilkårene som gjelder for klassifisering som holdt for salg. Siden IFRS 5 stiller krav om svært sannsynlig, men ikke at det foreligger et absolutt vedtak, vil omklassifisering som holdt for utdeling, i mange tilfeller måtte skje før generalforsamlingen vedtar fisjonen.

Eiendeler som er klassifisert som holdt for utdeling, skal måles til laveste verdis prinsipp, dvs. laveste verdi av balanseført verdi og virkelig

verdi fratrukket utdelingsutgifter, jf. IFRS 5.15A. Disse eiendelene skal presenteres separat i balansen, jf. IFRS 5.38.

4.6 Regnskapsmessig behandling av fisjoner under GRS og IFRS – en oversikt

Til forskjell fra IFRS er det under GRS en egen fisjonsstandard, NRS (F) *Fisjon*. Ved vurdering av regnskapsmessig behandling av fisjon etter denne standarden skilles det mellom rene fisjoner (fisjon ved nystiftelse) og fisjonsfusjonen hvor det overtakende foretaket eksisterer før fisjonen. I tillegg skilles det mellom fisjon med skjevdeling og jevndeling.

I tabellen under er ulike regnskapsmessige løsninger for fisjoner presentert etter inndelingen av typetilfeller av fisjoner i NRS (F) *Fisjon*. Deretter er den regnskapsmessige løsningen under GRS og NRS (F) *Fisjon* sammenholdt med mulig løsning etter IFRS.

Tabell 4.2 Regnskapsmessige løsninger for fisjon under GRS og IFRS

Regnskaps- språk	GRS		IFRS	
	Overdragende foretak	Overtakende foretak	Overdragende foretak	Overtakende foretak
<i>Jevndeling</i>	Kontinuitet	Kontinuitet	IFRIC 17: virkelig verdi med gevinst og tap IFRS 5: holdt for utdeling	IFRS 3: overtakelsesmetoden hvis virksomhet IFRS 2 og andre enkeltstandarder hvis ikke virksomhet
Ren fisjon				
<i>Skjevdeling</i>	Virkelig verdi med gevinst og tap	Virkelig verdi	IFRIC 17 gjelder ikke, men kan trolig brukes analogt, jf. IAS 8.11 IFRS 5: holdt for utdeling	IFRS 3: overtakelsesmetoden hvis virksomhet IFRS 2 og andre enkeltstandarder hvis ikke virksomhet

Regnskaps- språk	GRS		IFRS	
	Overdragende foretak	Overtakende foretak	Overdragende foretak	Overtakende foretak
<i>Jevndeling</i>	Virkelig verdi med gevinst og tap	Virkelig verdi Kontinuitet ved uendret eierskap	IFRIC 17: virkelig verdi med gevinst og tap, jf. IAS 8.11 IFRS 5: holdt for utdeling	IFRS 3: overtakelsesmetoden hvis virksomhet IFRS 2 og andre enkeltstandarder hvis ikke virksomhet
Fisjonsfusjon				
<i>Skjevdeling</i>	Virkelig verdi med gevinst og tap	Virkelig verdi	IFRIC 17 gjelder ikke, men kan trolig brukes analogt, jf. IAS 8.11 IFRS 5: holdt for utdeling	IFRS 3: overtakelsesmetoden hvis virksomhet IFRS 2 og andre enkeltstandarder hvis ikke virksomhet

4.7 Avsluttende betraktninger

Jeg har i dette kapitlet forsøkt å klargjøre hvilke regnskapsmessige løsninger som kan gjelde for fisjoner under IFRS. Under IFRS finnes det ikke en eksplisitt regulering av regnskapsmessig behandling av fisjoner, og dette har ført til en uensartet praksis og dermed også et behov for klargjøring. Hensikten med dette kapitlet er å gi en slik klargjøring. Det betyr imidlertid ikke at kapitlet løser eller besvarer alle spørsmål som gjelder regnskapsmessig behandling av fisjoner under IFRS. Det er heller ikke sikkert at alle er enige i de forslagene som presenteres, men de tjener likevel som innspill til de diskusjonene som i praksis oppstår når fisjoner skal regnskapsføres etter IFRS.

IFRS har ikke en egen regnskapsstandard eller tolkningsuttalelse som direkte regulerer regnskapsmessig behandling av fisjon. Likefullt finnes det en rekke standarder mv. som berører problemstillinger som er knyttet til fisjon. Disse vil være relevante kilder for å avgjøre hvordan fisjoner skal regnskapsføres etter IFRS. Ved regnskapsføring av fisjon i overtakende

foretak argumenteres det for at IFRS 3 får anvendelse hvis det som overtas i forbindelse med fisjonen, oppfyller definisjonen av virksomhet og fisjonen ikke skjer under samme kontroll, dvs. fisjoner som verken skjer mellom selskaper innad i et konsern eller mellom selskaper under kontroll av en enkelt eier/eiergruppering. Hvis det som overtas ikke er virksomhet, vil eiendeler og forpliktelser bli regnskapsført etter relevant regnskapsstandard (eksempelvis IAS 2, IAS 16, IAS 38 osv.). IFRS 2 vil være relevant ved måling av vederlaget (med noen unntak).

Ved regnskapsføring av fisjon i overdragende foretak argumenterer jeg for at IFRIC 17 vil ha relevans, så lenge eierne likebehandles og fisjonen ikke skjer under samme kontroll. IFRIC 17 vil imidlertid gjelde både når det overføres virksomhet ved fisjonen og ikke. Krav om likebehandling gjør at IFRIC 17 ikke uten videre gjelder ved skjevdelingsfisjoner, men en tilsvarende løsning som den som følger av IFRIC 17, vil kunne gi relevant og pålitelig informasjon. Dette er også en løsning som er sammenfallende med den norske løsningen etter NRS(F) *Fisjon*. Det kan derfor argumenteres med referanse til kildehierarkiet at en løsning tilsvarende IFRIC 17 vil kunne benyttes for skjevdelingsfisjoner. IFRS 5 vil kunne få anvendelse i overdragende foretak ved alle fisjoner.

Fisjoner under samme kontroll faller utenfor virkeområdet til IFRS 3 og IFRIC 17. Det innebærer at kildehierarkiet må anvendes (jf. IAS 8.11 og IAS 8.12). Det kan argumenteres for analog anvendelse av IFRS 3 og IFRIC 17 og dermed regnskapsføring etter overtakelsesmetoden også i slike fisjoner, men det kan også argumenteres for bruk av kontinuitetsmetoden. Hvis det legges vekt på det som skjer på selskapsnivå, vil man raskt kunne argumentere for at langt de fleste fisjoner (og fusjoner) innebærer endringer i de underliggende økonomiske realitetene i foretakene som deltar i fisjonen (endringer i risiko- og kontantstrømprofil). Dette tilsier bruk av overtakelsesmetoden også for fisjoner under samme kontroll. På eiernivå er derimot de økonomiske realitetene uendret, noe som tilsier bruk av kontinuitetsløsning.

Det kan være relevant å trekke inn norsk regulering siden krav om lignende konseptuelt rammeverk, jf. IAS 8.12, ikke synes å ramme fisjoner (eller fusjoner). De regnskapsmessige løsningene som er nedfelt i NRS (F) *Fisjon* og NRS 9 *Fusjon* (relevant ved fisjonsfusjon) er utledet

av transaksjonsprinsippet i regnskapsloven § 4-1 første ledd nr. 1. Man kan finne mange eksempler på et tilsvarende transaksjonsprinsipp i regnskapsstandarder og tolkningsuttalelser etter IFRS. Det at god regnskaps-skikk i tillegg til transaksjonsprinsippet bygger på resultatorienterte prinsipper slik som opptjenings- og sammenstillingsprinsippet, vil ikke i seg selv være diskvalifiserende (Kvifte & Johnsen, 2008). I tillegg kan det fremholdes at norske regnskapsstandarder i lang tid er forsøkt tilpasset IFRS, jf. Norsk RegnskapsStiftelses strategi (2008 og 2012).

Som omtalt over, er kapittelet ment som et innspill til diskusjonen om hvilke regnskapsmessige løsninger som gjelder for fisjon under IFRS, men det gir imidlertid ikke svar på alle spørsmål, og det er heller ikke sikkert at de løsningene som skisseres her, er noe som alle er enig i. Som en forlengelse av dette arbeidet kunne det vært interessant å gjennomført en kartlegging av hvilke løsninger som er anvendt i praksis, og hvorfor løsningene er valgt. En slik undersøkelse kunne vært rettet mot foretak som rapporterer etter IFRS, eller mot revisorer som reviderer regnskaper avlagt etter IFRS. En mer spisset innretning på en slik undersøkelse kunne vært å intervju representanter fra fagavdelingene i regnskap i de store revisjonsselskapene. De spørsmålene som er berørt i dette kapittelet, er heller ikke avgrenset til Norge, men har også internasjonal relevans. Det kunne derfor vært interessant å gjøre tilsvarende undersøkelse rettet mot et internasjonalt utvalg av for eksempel revisorer.

Referanser

Rettskilder mv.

Aksjeloven (1997). Lov om aksjeselskaper.

Allmennaksjeloven (1997). Lov om allmennaksjeselskaper.

ASC 845. *Accounting for Nonmonetary Transactions*. FASB.

IAS 1. *Presentasjon av finansregnskap*. IASB.

IAS 2. *Beholdninger*. IASB.

IAS 8. *Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsmessige estimater og feil*. IASB.

IAS 16. *Eiendom, anlegg og utstyr*. IASB.

IAS 27. *Separat finansregnskap*. IASB.

IAS 32. *Finansielle instrumenter – Presentasjon*. IASB.

IAS 37. *Usikre forpliktelser og betingede eiendeler*. IASB.

- IAS 38. *Immaterielle eiendeler*. IASB.
 IAS 40. *Investerings eiendom*. IASB.
 IAS 41. *Landbruk*. IASB.
 IASB (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. IASB.
 IFRIC 17. *Utdelinger av ikke-kontante eiendeler til eierne*.
 IFRS 2. *Aksjebasert betaling*. IASB.
 IFRS 3. *Virksomhetsammenslutninger*. IASB.
 IFRS 7. *Finansielle instrumenter – opplysninger*. IASB.
 IFRS 9. *Finansielle instrumenter*. IASB.
 IFRS 15. *Regnskapsføring av kundekontrakter*. IASB.
 NRS 9. *Fusjon*. Norsk RegnskapsStiftelse.
 NRS (F). *Fisjon*. Norsk RegnskapsStiftelse.

Artikler, bøker mv.

- Berner, P. & Aastveit, J. (2011). Utdelinger i IFRS. *Revisjon og Regnskap*, 81(5), 22–26.
- Blegeberg, J. & Haraldseth, M. (2016). *Omorganiseringer i konsern etter GRS og IFRS*. Masteroppgave i regnskap og revisjon. BI.
- Deloitte. (2019). *Deloitte international IFRS pack 2019*.
- EY. (2020). *International GAAP*. Wiley.
- Grant Thornton. (2018). *IFRS viewpoint: Common control business combinations*.
<https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/ifrs-viewpoint-4---common-control-business-combinations.pdf>
- Graver, H. P. (2011). Rettsforskningens oppgaver og rettsvitenskapens autonomi. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 124(2), 230–249.
- IASB. (2020). *Business combinations under common control*. <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/business-combinations-under-common-control/>
- Johnsen, A. & Kvaal, E. (1999). *Regnskapsloven. Kommentarer til lov av 17.7.1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.* Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- KPMG. (2019). *Insights into IFRS: KPMG's practical guide to international financial reporting standards*.
- Kvifte, S. S. (2003). *The usefulness of the asset-liability view: An analysis of conceptual frameworks and the implications for Norwegian accounting regulation*. Doktorgradsavhandling. NHH.
- Kvifte, S. S. (2008). *Regnskapsføring av omorganiseringer – et regulatorisk vakuum*. *Praktisk økonomi & finans*.
- Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk*. Oslo: DnR-forlaget.
- Kvaal, E. (2004). Fisjon i skjæringspunktet mellom IFRS og norsk lovgivning. *Revisjon og regnskap*, 74(8), 24–30.

- Kvaal, E. & Johnsen, A. (2000). Fusjon og fisjon – en eksersis i transaksjonsprinsippet. I E. Mamelund (Red.), *Festskrift til Finn Berg Jacobsen: 60-årsdag*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- Kvaal, E. & Stenheim, T. (2018). Forelesningsfoiler i fisjon og omorganiseringer i konsern brukt ved master i regnskap og revisjon ved BI.
- PwC. (2020a). *Common control transaction guidance* (2020). Hentet fra <https://www.pwc.com/us/en/services/audit-assurance/accounting-advisory/common-control-transactions.html>
- PwC. (2020b). *Manual of accounting – IFRS*.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2008). *Strateginotat*. Hentet fra <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2015/04/Strateginotat-2008-vedtatt.pdf>
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2012). *Endring av strategi*. Hentet fra <https://www.regnskapsstiftelsen.no/om-nrs/strategi/>
- Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2020). *Årsregnskapet i teori og praksis*. 21. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Stenheim, T. (2019). Forelesningsfoiler på omorganisering under samme kontroll brukt ved master i regnskap og revisjon ved BI.
- Strandvold, A. A. & Juul, M. A. (2020). Samme kontroll – fusjoner og fisjoner under IFRS. *Magma*, 23(1), 25–33.
- Aamelfot, T. H., Bjørken, S. I., Bjørnslett S., Jacobsen K. L., Løfsgaard E. S, Johansen, O. E. & Wilter G. N. (2015). *Fusjon og fisjon: skatt, regnskap og selskapsrett*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Aarbakke, M., Skåre, J., Aarbakke, A., Knudsen, G. & Ofstad, T. (2017). *Aksjeloven og allmennaksjeloven Lovkommentar*. Oslo: Universitetsforlaget.